

Esperanta klubvespero

“La unua libro”

prezentisto: Luko
ĵaudo la 2024-02-01

<https://lukas-prokop.at/talks/klubvesperoj/>

Kiu mi estas?

Esperanta nomo: Luko

1) ĉefe mi estas programisto

2) en mia libertempo

- mi praktikas kaj instruas Aikidō

- mi lernas Esperanton kaj la japanan

- mi stud(i/a)s informatikon kaj matematikon

- mi verkas programon por cifereca kompostado

Tagordo

- 1) Historia kunteksto (antaŭ 1887)
- 2) Ekzemplo de pra-Esperanto
- 3) La unua libro (1887)
  - 1) Fundamento de Esperanto (1905)
  - 2) kunteksto
  - 3) enhavo
  - 4) diferenco de unua libro

Historia kunteksto

- 1859** D-ro Zamenhof naskiĝis
- 70...80** lingva projekto evolvis
- 1879** publikigis “provo de gramatiko de novjuda lingvo”
- 1885** finis la unuan libron, serĉas eldonejon
- 1887** la unua libro “la internacia lingvo” de “Dr. Esperanto” en RU, PO, FR kaj DE.
- 1889** HE, YI, SV, kaj LT sekvis.
- 1890** DA, BG, IT, ES, kaj CS tradukoj sekvis

Ekzemplo de Pra-Esperanto

pra-EO	EO
aŭti	aŭskulti
aŭdi	aŭdi
trofi	serĉi
trovi	trovi
prufi	argumenti
pruvi	pruvi

Ekzemplo de Pra-Esperanto

pra-EO

aŭti

aŭdi

trofi

trovi

prufi

pruvi

EO

aŭskulti

aŭdi

serĉi

trovi

argumenti

pruvi

koncepto:

konsonanta ablaŭto

fonto:

angla Vikipedio

La unua libro

Международный язык (1887)

Libro en Wikisource

https://eo.wikipedia.org/wiki/Unua_Libro

La unua libro

D(okto)ro Esperanto.

Международный язык (1887)

Libro en Wikisource

https://eo.wikipedia.org/wiki/Unua_Libro

La unua libro - enkonduko

[Oficiala angla traduko]

The principal difficulties to be overcome were:

- 1) To render the study of the language so easy as to make its **acquisition mere play** to the learner.
- 2) To enable the learner to make direct use of his knowledge with persons of any nationality, whether the language be universally accepted or not; in other words, the **language is to be directly a means of international communication.**
- 3) To find some means of **overcoming the natural indifference of mankind**, and disposing them, in the quickest manner possible, and en masse, to learn and use the proposed language as a living one, and not only in last extremities, and with the key at hand.

La unua libro - enkonduko

Zamenhof solvis la unuan problemon:

“My whole grammar can be learned perfectly in one hour”

Ekzemploj:

- afikso mal- → inverso
- afikso in → ina
- afikso il → ilo

50 afiksoj entute

La unua libro - enkonduko

Zamenhof proponis solvon por la dua problemo.

“Anything whatever, written in the international tongue, can be translated, without difficulty, by means of the vocabulary alone, no previous study being requisite”

“Ich weiss nicht wo ich den Stock gelassen habe; haben Sie ihn nicht gesehen?”

“I; white; not; where; I; —; stick; dispassionate; property; to have; she, they, you; —; not; —?”

Kontraŭe? Libro “[Proverbaro Esperanta](#)” de Zamenhof.

Pozitiva ekzemplo? “Amu domon novan kaj amikon malnovan”

Kontraŭa ekzemplo? “La mano lin jukas. Malpaculo.”

La unua libro – ekzemplaj tekstoj

- Patro nia
- El la Biblio
- Letero
- Mia penso
- El Heine
- Ho mia kor

Parto de “Mia penso”:

“Mi legis antaŭ kelkaj tagoj libreton sub la nomo ‘Lingvo internacia’. La *aŭtoro* kredigas, ke per tiu lingvo oni povas esti komprenata de la tuta mondo, se eĉ la adresito ne sole ne scias la lingvon, sed eĉ ankaŭ ne aŭdis pri ĝi; oni devas sole aldoni al la letero malgrandan folieton nomatan ‘vortaro’. Dezirante vidi, ĉu tio estas vera, mi skribas al vi en tiu lingvo, kaj mi eĉ unu vorton ne almetas en alia lingvo, tiel kiel se ni tute ne komprenus unu la lingvon de la alia.”

La unua libro - analizo

“But my tongue has yet another object; not content with internationality, it aims at **universality**, and aspires to being spoken by the majority of educated people”

“I merely beg of you, the present reader of the pamphlet, to take up your pen for a moment, fill in one of the appended ‘Promes'o'j’ (below) and **send it** to me (Dr. Esperanto, c/o Dr. L. Samenhof, Warsaw, Poland). The ‘Promes'o’ is to this effect:

‘I, the undersigned, promise to learn the international language, proposed by Dr. Esperanto, if it shall be shown that ten million similar promises have been publicly given’”

[...] “All such observations sent to me, I will gratefully make use of, if they appear really advantageous, and at the same time, not subversive of the fundamental principles of the structure of the language—that is to say, simplicity, and adaptability to international communication whether adopted universally or not.”

[...] “At the end of the allotted time, an abstract of the **proposed changes will be published** and the language will receive its final form.”

La unua libro - gramatiko

- alfabeto per ekzemploj ĉar la IFA ne jam ekzistas (1888)
Ĝ ĝ ... j as in “join”
- h-notacio: “but at the beginning of works so printed there should be this note:
NB: ch = ĉ; gh = ĝ; hh = ĥ; jh = ĵ; sh = ŝ.”
- la, -o / -oj / -ojn, -a / pli / plej, ol, nombroj per junkcio, ordinaloj per -a, -obl-, -on-, po, -e, mi/vi/li/ŝi/ni/ili, oni, -as/-is/-os/-us/-u/-i, -ant-/-int-/-ont-, -at-/-it-/-ot-
- “Every word is to be read exactly as written; there are no silent letters.”
- “The accent falls on the last syllable but one (penultimate).”
- “If there be one negative in a clause, a second is not admissible.”
- “In phrases answering the question ‘where?’ (meaning direction), the words take the ending of the objective case; e.g., kie'n vi ir'as? ‘where are you going?’ dom'o'n, ‘home’; etc.”

La unua libro - gramatiko

- “Every preposition in the international language has a definite fixed meaning. If it be necessary to employ some preposition, and it is not quite evident from the sense which it should be, the word *je* is used, which has no definite meaning; for example, *ĝoj'i je tio*, ‘to rejoice over it’; *rid'i je tio* ‘to laugh at it’; *enu'o je la patr'uj'o*, ‘a longing for one’s fatherland’”
- “The so-called ‘foreign’ words, i.e., words which the greater number of languages have derived from the same source, undergo no change in the international language, beyond conforming to its system of orthography”
jese: teatr'a   nee: teatrical'a
- “The *a* of the article, and the final *o* of substantives, may be sometimes dropped euphoniae gratia, e.g., *de l'mond'o* for *de la mond'o*; *Ŝiller'* for *Ŝiller'o*; in such cases an apostrophe should be substituted for the discarded vowel”

La unua libro - vortaro

900 radikoj entute - vortoj mi devus studi sekvi

ben'

ceter'

ĉagren'

ĉerk'

ĉj'

esting'

gut'

hont'

La unua libro - vortaro

900 radikoj entute - vortoj mi devus studi sekvi

ben' to bless, consecrate, hallow

ceter' the remainder, the following, rest

ĉagren' to grieve, to vex

ĉerk' coffin

ĉj' added to the first 2–5 letters of a masculine proper name makes it a diminutive, caressing; e.g., Miĥael'—Mi'ĉj'; Aleksandr'—Ale'ĉj'

esting' to extinguish

gut' to drop; gut'o—a drop

hont' shame

La unua libro - vortaro

900 radikoj entute - vortoj mi devus studi sekvi

ben' to bless, consecrate, hallow

ceter' the remainder, the following, rest

ĉagren' to grieve, to vex

ĉerk' coffin

ĉj' added to the first 2–5 letters of a masculine proper name makes it a diminutive, caressing; e.g., Miĥael'—Mi'ĉj'; Aleksandr'—Ale'ĉj'

esting' to extinguish

gut' to drop; gut'o—a drop

hont' shame

ig' to cause anything to be in a certain state; e.g., pur'—pure, clean, pur'ig'—to purify, to cleanse; brul'—to burn one's self, brul'ig'—to burn some one (some thing); sid'—to sit, sid'ig'—to seat

iĝ' to become, to turn, to compel one's self, e.g., pal'—pale, pal'iĝ'—to turn pale; sid'—to sit, sid'iĝ'—to seat one's self

La unua libro - vortaro

ĵur'
kaldron'
kaleŝ'
kanap'
larm'
murmur'
obstin'
pajl'
prudent'
sigel'
surtut'
venen'

aŭtoro ne ekzistas, nur verk-|-ist-|-o !

La unua libro - vortaro

ĵur'	to swear
kaldron'	kettle, caldron
kaleŝ'	cab, a light carriage
kanap'	a sofa
larm'	a tear
murmur'	to murmur
obstin'	obstinate, stubborn
pajl'	straw
prudent'	prudent, reasonable
sigel'	to seal
surtut'	coat
venen'	poison, venom

aŭtoro ne ekzistas, nur verk-|-ist-|-o !

Post la unua libro

- 1887** fruaj interesuloj studis la libron:
Leo Tolstoy, Antonio Grabowski, ...
- 1888** Zamenhof publikigis la duan libron (kun aldono)
- 1894** Komunumo malakceptas reformprojekto de Zamenhof
5% jes; 60% kontraŭe; 35% ni bezonas aliajn reformojn
- 1905** publikigis “Fundamento de Esperanto”
- 1905** unua universala kongreso en Bulonjo ĉe maro, Francio
“Deklaracio pri la esenco de Esperantismo”

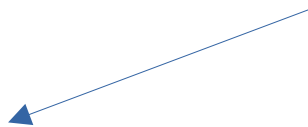
Fundamento de Esperanto

- La Akademio de Esperanto nur publikigas la Fundamento de Esperanto ĉar la unua libro ne estas referenca dokumento
- FdE:
  - ankaŭ ne uzas IFA
  - priskribas 16 regulojn
  - pli grandan vortaron
  - -an ŝanĝis al -am ... iam

Fundamento de Esperanto

- La Akademio de Esperanto nur publikigas la Fundamento de Esperanto ĉar la unua libro ne estas referenca dokumento
- FdE:
  - ankaŭ ne uzas IFA
  - priskribas 16 regulojn
  - pli grandan vortaron
  - -an ŝanĝis al -am ... iam

nedifinita tempa korelativo

	Interrogativ	Demonstrativ	Indefinit	Universal	Negativ
Sorte	welches	dieses	eines	jedes	keines
Grund	wieso, warum	darum, deswegen	weshalb, aufgrund	weshalb immer	grundlos
Zeit	wann	dann	einmal	immer	nie, niemals
Ort	wo	dort	irgendwo	überall	nirgend
Richtung	wohin	dorthin	irgendwo hin	überall hin	nirgendwo hin
Art	wie	so	irgendwie	auf jede Art	keineswegs
Possessiv	wessen	dessen	jemandes	jedermann's	niemandes
Demonstrativ pronom	welches	dieses	etwas	alles	nichts
Menge	wieviel	soviel	etwas	alles	nichts
Demonstrativ begleiter	welches	dieses	jenes	jedes	kein

	vprašalni	demonstrativni	nedoločni	univerzalni	negativni
umetnost	kakšen	takšen	nekakšen	vsakršen [vsakšen]	Nikakšen / nikakršen
razlog	zakaj	zato			
čas	kdaj	tedaj	nekdaj	[vsekdar], vselej, vedno	nikdar
kraj	kje	tam	nekje	povsod	nikjer
smer	kam	tja	nekam		nikamor
način	kako	tako	nekako		nikakor
demonstrativni zaimek	kaj	to	nekaj	vse	nič
znesek	koliko	toliko	nekoliko	vse	nič
demonstrativni določnik	kdo	ta	nekdo	vsi	nihče

	Interrogative	Demonstrative	Indefinite	Universal	Negative
Kind of, sort of	what kind of, what a	that kind of, such a	some kind of	every kind of	no kind of
Reason	why	hence	for reasons	for all reasons	for no reason
Time	when	then	some time	always	never
Place	where	there	somewhere	everywhere	nowhere
Motion	[to] where, whither	[to] there, thither	[to] somewhere	[to] everywhere	[to] nowhere
Manner	how, as, like, such that	thus, as, so	somehow	in every way	no-how, in no way
Possessive	whose	its	someone's	everyone's	no one's
Dem. pronoun	what	that	something	everything	nothing
Amount	how much	that much	some, a bit	all	none
Demonstrative determiner	who, which one, which X	that one, that X	a certain one	everyone's	no one's

	demanda	pruva	nedifinita	universala	negativa
vario	kia	tia	ia	ĉia	nenia
kialo	kial	tial	ial	ĉial	nenial
tempo	kiam	tiam	iam	ĉiam	neniam
loko	kie	tie	ie	ĉie	nenie
direkto	kien	tien	ien	ĉien	nenien
arto	kiel	tiel	iel	ĉiel	neniel
posedo	kies	ties	ies	ĉies	nenies
pruva pronomo	kio	tio	io	ĉio	nenio
kvanto	kiom	tiom	iom	ĉiom	neniom
pruva difinilo	kiu	tiu	iu	ĉiu	neniu

kompare al [Vikipedio: Tabelvortoj](#)

tabelo de korelativoj laŭ [mia blogafiŝo](#)

Konkludo

- Zamenhof nur havis 28 jarojn en la jaro de eldono
- La unua libro havas priskribo de Esperanto kun 900 vortoj
- Esperanto estis tre konstanta
- Luko tre ŝatas la tabelon de korelativoj

Dankon

Venonta klubvespero:
ĵau 2024-03-07 (ne certa)
“La proponoj de esperantidoj”